

Večernji list: Intervju sa visokim predstavnikom Christianom Schmidtom

Piše: Zoran Krešić

Večernji list: Što ste rekli Trojki, što HDZ-u? Hoćete li intervenirati u Izborni zakon umjesto njih?

Christian Schmidt: Dopustite da okrenem to pitanje, odnosno što je meni rečeno na pitanje koje to trenutno poteze poduzima Bosna i Hercegovina kako bi počela s približavanjem Europskoj uniji. Svi znamo da za to trebaju biti ispunjeni određeni uvjeti. A znamo da je to u BiH uvijek komplicirano pitanje. To naravno ovisi o multietničkoj situaciji, a ima isto tako nekoliko točaka koje vrlo praktično traži Europska komisija. One su vezane za 14 prioriteta s vrlo konkretnim zakonima koji se trebaju donijeti. Jednako tako postoje i stvari koje u suštini jesu temeljni preduvjet da se uopće ikada može postati članicom Europske unije. Dio toga je i to da izbori budu pravno sigurni i su potrebna poboljšanja u vezi s pitanjem tko će brojiti koje listiće kako bi se zajamčila transparentnost – to je ispunjavanje takozvanih kopenhaskih kriterija. I pitao sam kada će konačno nešto učiniti.

Večernji list: Što su vam odgovorili?

Christian Schmidt: Rekli su mi da pričekam još na njihov sastanak ovoga tjedna. Određena skepsa postoji jer kod nekih točaka, iz Republike Srpske, naime, od Milorada Dodika nema podrške. Ali općenito mogu reći da su optimistični i da pozdravljaju sve to. Imamo jedno dodatno osnovno pravilo da svi oni koji su birani da donesu odluku smatraju da ih i trebaju donijeti. Ja moram reći da sam zahvalan za svaku odluku koju donesu, a ja je ne moram donijeti.

Večernji list: Ali Hrvati očekuju da se izmjenama Izbornog zakona prestane s prijevarama i preglasavanjem Hrvata u Predsjedništvu s izborom Komšića! Hoćete li pomoći u tome dijelu?

Christian Schmidt: To su složena ustavnopravna pitanja. To je nešto o čemu treba razgovarati, na čemu se treba raditi zajedno sa svim ostalim pitanjima. Sada ću spomenuti presudu Sejdić-Finci i ostalo. Ja imam razumijevanja za to da se ova pitanja spominju, ali kakav će biti odgovor na ta pitanja to je stvar pregovora koji se trebaju voditi u Bosni i Hercegovini. Mi smo prije skoro dvije godine bili u Neumu i tu smo daleko bili dospjeli. Međutim ako sada želimo nešto popraviti, onda se to može odnositi samo na tehnička pitanja. Dakle, tu se radi o tome tko će brojiti glasove na biračkim mjestima. Ostavili smo mogućnost elektroničke identifikacije birača s otiskom prsta. Sve ostale stvari mislim da ih se sada ne bismo trebali doticati. Tu sam, ne samo s Hrvatima nego sa svima s kojima sam razgovarao poručio da ova tema nije na dnevnome redu kada je u pitanju integritet izbornoga procesa.

Večernji list: Gospodine Schmidt, navodno američka administracija snažno inzistira da odmah nametnete te izmjene Izbornoga zakona, a s druge strane Europska unija se tome oštro opire smatrajući da je to ekskluzivno posao domaćih političara. Je li to točno i jeste li u tome smislu pod pritiskom različitih očekivanja i strana koje imaju utjecaja na rad vašeg ureda?

Christian Schmidt: Sve je istina, ali sve se mora promatrati u određenome kontekstu. Ja svakako jesam netko tko kaže da to trebaju učiniti domaći političari. Erich Kästner, njemački pisac, jednom je davno rekao: "Ne postoji ništa dobro osim ako ne učinite nešto dobro." Nažalost, puno puta sam ovdje čuo što se želi napraviti, ali pitam se gdje je to, što je napravljeno. Dakle, molim vas neka sami sebe malo povuku za vrh nosa. To rade li Amerikanci ili Europljani, Nijemci, Nizozemci, Talijani pritisak, rekao bih, uopće nije pitanje. Pravo je pitanje što žele ljudi, što žele građani u Bosni i Hercegovini. Mi već petnaest godina imamo vrlo konkretne prijedloge Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS), Vijeće Europe (VE), Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) koji bi mogli zajamčiti sigurnost izbornog procesa. Imamo i izvješća da na svim izbornim mjestima nisu brojeni glasovi onako kako su stvarno dati. Tu već postajem pomalo fundamentalističan.

Večernji list: Na koji način?!

Christian Schmidt: Inače sam pragmatična osoba, ali povjerenje u izbore postoji samo onda ako se osigura da nema prijevara. U tome dijelu moramo stvarno biti iskreni jedni prema drugima. Ovo pitanje nema nikakve veze s pitanjem diskriminacije pojedinih grupa ili naroda. To stvarno nema veze s tim. Birački se listić mora prebrojiti

točno onako kako je popunjen i kako ga je popunio stvarni glasač. Sasvim je svejedno je li to netko od ostalih, Bošnjak, Hrvat, Srbin ili bilo tko jer svi imaju isto pravo. Ako sada promatrate rasprave koje se vode u susjednoj zemlji, po pitanju lokalnih izbora u Beogradu, onda mislim da svakako vrijedi baviti se tom temom. Moram reći da se ovdje ne radi "deal" između stranaka. Sto posto sam uvjeren u to i evo, krenite pitati ljude na ulici, posve sam siguran da bi vam rekli da žele sigurne i transparentne izbore te da se njihov glas broji onako kako ga je dao. Pitanja poput onih kako će se izračunavati glasovi, naprimjer kod izbora članova predsjedništva, to je nešto potpuno drugo. Tu mislim da jako mudro i racionalno treba razmisliti o rješenjima, i to kažem i u Europskoj uniji, moramo na tome raditi u okviru procesa pristupanja, ali bismo trebali sad, za ove lokalne izbore, jako dobro uraditi tehničke izmjene. Sigurno bi bila dobra stvar kada bismo mogli napraviti ove tehničke izmjene. To postoji u Europskoj uniji i drugim zemljama da se skeniraju listići, da se elektronski utvrdi identitet birača. Mislim da je to dobro.

Večernji list: Ožujak je rok koji je Europsko vijeće postavilo Bosni i Hercegovini da ispuni određene uvjete, a čini se da biste dio tih uvjeta vi mogli ispuniti. Vidite li spremnost kod vlasti da ispune preostale uvjete - zakone koje im je dostavila Europska komisija za bezuvjetnu preporuku o otvaranju pregovora s EU i u tome kontekstu kako gledate na ulogu hrvatskog premijera Andreja Plenkovića?

Christian Schmidt: Mislim da tu ima dosta preduvjeta na kojima se već radi. Ali ono što je važno, te se stvari moraju okončati. Uvijek je bolje ako ih naprave političari, odnosno oni koji imaju odgovarajuće mandate. Imao sam vrlo intenzivan razgovor s gospodinom premijerom Plenkovićem. Moram reći da gospodin Plenković jest najjači zagovornik članstva Bosne i Hercegovine u Europskoj uniji te skorog otvaranja pregovora. Oni koji okružuju Plenkovića također mu trebaju pomoći da Bosna i Hercegovina napravi iskorake k Europskoj uniji, a s druge strane i vlasti BiH trebaju dati svoj doprinos kako bi ispunili svoje obveze. Onoga trenutka kada Bosna i Hercegovina bude u Europskoj uniji, onda visoki međunarodni predstavnik neće morati donositi nikakve odluke.

Večernji list: Govorite kao da ćete vi biti taj čovjek bi mogao praktično ugasiti ovaj ured. Imam li krivi dojam?

Christian Schmidt: Nemam baš osjećaj da će nakon mene biti još puno visokih predstavnika. Međutim, nemam nikakav periodični plan, ali imam plan za postizanje rezultata. U tome mom planu su pristupni pregovori s Europskom unijom. Nedavno mi je netko u jednome od susreta rekao: "Gospodine Schmidt, vi ste nekako optimist, možete li na zapadnome Balkanu uopće opstati kao optimist, ne mora li se tamo biti pesimist?" Rekao sam ne. Ako želite u Bosni i Hercegovini nešto postići, onda jednostavno morate biti optimist. Kako biste zadržali onaj elan, morate se kretati naprijed. A to je moj doprinos jednom takvom shvaćanju.

Večernji list: Kako doživljavate stalne Dodikove prijete odcjepljenjem Republike Srpske od Bosne i Hercegovine?

Christian Schmidt: U suštini je to za mene znak duboke zbnjenosti, bespomoćnosti, u Republici Srpskoj. Mislim da trebamo poslati signal, ne samo gospodinu Dodiku nego biračima u Republici Srpskoj koji jednako tako kao i svi žele u Europsku uniju. Želim reći da nitko, i to se također odnosi i na mene, da jednostavno nitko ne dovodi u pitanje postojanje Republike Srpske jednako kao što se ne dovodi u pitanje egzistencija Federacije BiH ili Brčko Distrikt. To se pomalo, čini mi se, krivo interpretira kao da netko ima nešto protiv Republike Srpske. To nije tako. Doduše, u vezi sa statusom BiH, ja sam za suradnju i, kada se bude o tome pitanju govorilo prigodom pristupnih pregovora, onda bi to svakako trebalo igrati ulogu. Moj pogled na ovu zemlju nije iz Sarajeva, Banje Luke ili Mostara, nego, da tako kažem, iz helikoptera na zemlju. Situaciju, poteškoće i mogućnosti u Bosni i Hercegovini objasniti nekome tko sjedi negdje u nekom od glavnih gradova Europe ili SAD-a nije jednostavno. Ovdje se treba koncentrirati na bitne stvari, a to znači i u Europskoj uniji kada je riječ o pristupnim pregovorima, osnova je Dayton. Danas možemo kritizirati koliko hoćemo, a ja nisam prvi koji bih želio da su neke stvari u Daytonskom mirovnom sporazumu drukčije i bolje napravljene. Ali to je to. Mislim da moramo slati pozitivne poruke odavde. Kada je prije 30 godina nastao Daytonski sporazum on je bio završetak rata, završetak ubijanja i nasilja. U tome kontekstu mogu reći da je to bio super uspješan model. Mi o mnogo pitanja raspravljamo, ali to je demokracija. Ono što je bitno i to bih želio vidjeti u Republici Srpskoj jest da se malo pogleda što je prije 30 godina bilo, što se događalo u ovoj zemlji. Ovdje još uvijek ima previše onih koji se ponašaju kao da je međunarodna zajednica nekakav patrijarh. Ali nije. Cilj pritiska je tada bio da bude manje mrtvih. Ja zbog toga preporučujem stvarno svima onima koji izgovaraju velike riječi da razmisle malo o tome što bi bilo danas da se nije dogodio Dayton. Ovo vrijedi u Banjoj Luci, ali moram reći vrijedi i u drugim gradovima Bosne i Hercegovine.

Večernji list: Često je puta u zadnje vrijeme bilo u domaćim i stranim medijima ili istupima određenih

dužnosnika isticana opasnost od novoga rata, nasilja. Prijeti li BiH novi rat?

Christian Schmidt: Bosni i Hercegovini ne prijete nikakav novi rat. Ali imamo situaciju u kojoj je čitav svijet postao nesiguran. I mislim da ono što se sada mora učiniti i zbog čega je važna europska perspektiva Bosne i Hercegovine je to da moramo reći da je ova zemlja dio Europe i sigurnost Bosne i Hercegovine je u interesu Europljana i Sjevernoatlantskoga saveza. Ne znam što se sve u Moskvi smišlja. Moramo utvrditi da tu još uvijek mnogo ovisi hoće li se Moskvi dopustiti da pregazi i zauzme Ukrajinu. Tko bi nakon toga mogao reći da će Ukrajina biti posljednja zemlja o kojoj govorimo. Preporučujem da se malo raspita na Baltiku što misle ljudi o tome. U tome kontekstu ni Bosna i Hercegovina kao i sve druge države u jugoistočnoj Europi nisu izvan te zemljopisne karte. Ne vidim nikakvu opasnost, ali geostrateški promatrano, radije bih volio reći hajde da mi prvo malo učvrstimo, utoplamo našu kuću kako nam je jaki vjetrovi i bura koja dolazi ne bi nanijela kakve štete. Kada je Balkan u pitanju ili jugoistočna Europa, moram reći da smo jako puno napredovali. S Hrvatskom i Slovenijom imamo dva europska i NATO partnera i regiji. Uz to su Crna Gora, Albanija i Sjeverna Makedonija članica NATO-a. Radovalo bi me kada bi Bosna i Hercegovina također postala partner NATO-a. Znam da je to u Srbiji teška tema, ali kada pogledamo u konačnici, NATO je savez za obranu, a ne za napad.

Večernji list: Na suđenju gospodinu Dodiku kao dio strategije njegove obrane spominje se da će pokušati osporiti vaš kredibilitet kao visokog međunarodnog predstavnika. Kako na to gledate i, ako vas pozovu na sud, hoćete li se odazvati iako znamo da imate imunitet s obzirom na bečku diplomatsku konvenciju?

Christian Schmidt: Ono što skupo plaćeni odvjetnici gospodina Dodika govore, nekako je slabo. Potpuno je nesporno da nominiranje i imenovanje na moju poziciju radi Vijeće za provedbu mira u Bosni i Hercegovini (PIC). A to se i dogodilo. Onda za svjedoka mogu zvati i glavnog tajnika Ujedinjenih naroda Antonija Guterresa ili pak bivšu njemačku kancelarku Angelu Merkel, predsjednika Macrona, ali se time neće promijeniti izbor. Ona stvarna istina je da imamo suzdržanost ruske strane. A Rusija bi voljela da ima veto i da vetom zabrani moje preuzimanje te uloge. U Vijeću za provedbu mira po daytonskome sustavu ne postoji pravo na veto. Zbog toga oni žele to smjestiti u Vijeće sigurnosti. Istom Vijeću sigurnosti kojem ja podnosim svoje izvještaje kao visoki predstavnik i koje me prihvaća kao takvog. Zbog toga preporučujem da se bave drugim temama jer to nas neće nikamo odvesti. Pustimo da se stvari dalje razvijaju, odluke koje će doći moraju se odnositi na one koji povlače takve poteze.

Večernji list: Što je s prijeporima vezanim za državnu imovinu, odnosno odgovorom na pitanje čija je ona ustvari, entitetska ili pak državna? O tome se vlasti nisu usuglasile doslovno 30 godina. Republika Srpska tvrdi da je imovina entitetska, ustavni sudovi i međunarodna zajednica tvrde drukčije. Najavili ste odluku, a to je pitanje silno važno jer se nerješavanjem zapravo blokiraju velike investicije?

Christian Schmidt: Ovih tjedana radim na finaliziranju prijedloga. Time želim postići da pravo ostane pravo, ali i da zemlja dobije gospodarsku šansu. Potpuno se slažem s vama, zašto to odavno nije riješeno? To za ovu zemlju predstavlja neugodnost. Pitao sam hrvatske, srbijanske, slovenske političare kada ste riješili to pitanje koje je vezano za sukcesiju imovine bivše Jugoslavije. Otkrit ću vam jednu tajnu; nitko to više nije znao reći jer je to bilo jako davno. Kod njih o tome više nitko i ne govori. Ja se nadam da ćemo naći neki razuman put. To doduše zahtijeva i da se prihvati pravo, a ne da kao što čujem u Banjoj Luci ili negdje drugdje, da se tu nešto konstruira. Svatko treba dobiti svoje pravo, nitko neće nikome drugom nešto ustupiti ili dati. To je inače i jedan od ekonomskih uvjeta za Europsku uniju. U EU smo sebi postavili cilj da imovina bude osigurana, a to se može uraditi. Ako su uspjele sve druge zemlje u Europi, onda će uspjeti i Bosna i Hercegovina. Je ću joj pomoći u tome.

Večernji list: Ustavni sud BiH nalazi se u ozbiljnoj krizi zbog neimenovanja sudaca iz Republike Srpske, ali i Federacije BiH. Kako to komentirate kao i činjenicu da se ignoriraju odluke Ustavnoga suda ne samo kao visoki predstavnik nego i dugogodišnji njemački političar, parlamentarac i savezni ministar?

Christian Schmidt: Dolazim iz zemlje u kojoj je Ustavni sud potpuno nedodirljiv. A to ne znači da su svi uvijek sretni sa svakom odlukom. Nedavno je njemački Ustavni sud odlučio da proračun koji je predložila aktualna Vlada nije u skladu s Ustavom Njemačke. Ministar financija i kancelar Njemačke su morali nabrzinu uštedjeti između 17 i 20 milijardi eura. Sada se vode teški razgovori, rade mikrosimulacije, ali se odluke Ustavnoga suda ne propituje. To su osnove države, i, ako je danas sjednica Ustavnoga BiH na kojoj nema nijedan sudac iz Republike Srpske, rekao bih, odlično, izvolite, vi u Banjoj Luci imate mogućnost odlukom NSRS-a imenovati dvojicu sudaca. Takvu bih odluku pozdravio.

Večernji list: Godinama tri strane u BiH hrvatska, bošnjačka i srpska teško rješavaju prijepore, a neki

kažu da je i međunarodna zajednica postala dio problema, ali i rješenja. Kako na to gledate?

Christian Schmidt: Malo mi je previše tog traženja problema u Bosni i Hercegovini. Evo prijedloga; hajdemo u prvom redu tražiti rješenja! Tada ćete shvatiti da svatko mora pridonijeti tome rješenju. Ne postoji božanstvena mudrost. A načelo europskih integracija je da se treba pronaći način, kako doći do dogovora i rješenja problema. Nedavno mi je netko, jedan građanin, rekao: "Kada odete vi, otići ću i ja." A ja sam mu rekao: "Ne, kad ja budem otišao ili tek kada još samo budem pio suho hercegovačko crno vino, znači da sam ispunio svoj zadatak i nadam se da je država BiH malo bliža Europskoj uniji i da će biti samostalna." Svi imaju određene odgovornosti, tako i ja. Priznajem, ni međunarodna zajednica nije napravila sve kako treba, ali hajdemo tražiti rješenja i to je moj prijedlog za budućnost.